

פ ר ו ט ו ק ו ל מ"מ 1/37

מישיבת ועדת החוקה, חוק וטשפט
שהתקיימה ביום ב', כ"ט באדר א' תשי"ט - 9.3.59 ב-10.45

השתתפו : ז. ורהפטיג - יו"ר
ב. אזניה
ה. ברנר
ד. בר-רב-האי
ט. בגין
ש. הלל
ש. יוניצ'מן
ב. לוקר
ח. צדוק
ש. רוזנברג
י. שופמן

מוזמנים : א. ידין - המשנה ליועץ המשפטי
ט. אלון - משרד המשפטים
ה' רוזנטל - משרד המשפטים
ד"ר גלזנר - משרד החתות
הרב אפרתי - מנהל מחלקת הכשרות
ברבנות הראשית.

סדר-היום : חוק למניעת אונאת הציבור (כשרות).

היו"ר ז. ורהפטיג : אני פותח את הישיבה.

חוק למניעת אונאת הציבור (כשרות).

הרב אפרתי :
תעודתו של החוק הזה היא הגנה על הצרכן, שכאשר הוא נכנס למקום שתלוי בו שלט "כשר", הוא יקבל אוכל כשר.
חברי הוועדה עוררו כאן את שאלת נסורי-קרתא, האנשים הללו אינם זקוקים להגנה, ואנחנו מדברים על אנשים הזקוקים להגנה. החוק הזה מכוון להגן על 90% מהתושבים, שמעו נינים באכילת כשר, וכפי שאסור לרמות את האזרחים בעניינים אחרים, כך אין לרמותם בענייני כשרות.

דובר כאן על כך שיש לחייב את הרבנות לתת הכשר למי שדורש זאת ומבטיח קיום הכשרות. אין זה פשוט. אין נותנים משרה הדורשת מהימנות, לאדם מוכשר ומשכיל, אם יודעים שהוא גנב. והוא הדין בענייני דת.

הצטערת ביותרעל דבריו של שר המשפטים, ששאל אם יבוא הנה הרב סילבר ויתן הכשר, האם הכשרו לא יהיה הכשר. עד כמה שאני מכיר את הרב סילבר, הוא לא יתן הכשר, בכל אופן, לא יתכן שתתם כל רב יתן תעודות הבשר. הדבר גם דורש התמחות מסויימת ולימוד, ולא כל רב יכול לעשות זאת.

הרב אפרתי : תעודת הכשרות של הרבנות הראשית היא גם אחד הגורמים הקובעים בייצואה של מדינתנו. לפעמים פונים אלינו מאגף הייצוא של משרד המסחר והתעשייה בטענה: אם לא תתנו את תעודת הכשרות, לא נוכל למכור בירה או משהו אחר בחו"ל. תעודת ההכשר של הרבנות הראשית בישראל היא נכס, ורק מי שרוצה לחבל באינטרסים הכלכליים של המדינה, יכול להתעלם מכך.

ב. אזניה : הלא אין הצעה לאסור הוצאת תעודה של הרבנות הראשית.

הרב אפרתי : למעשה, לא הרבנות הראשית באה לבקש מס אישור לתעודת הכשרות שלה. היא אינה זקוקה לשום גושפנקה. הדבר דרוש לצרכן במבקש את הגנת החוק, כדי שלא יקופח ולא ירוסה. והרבנות הראשית מוכנה לעזור בענין זה.

אתמול היתה ישיבה בלשכת הרבנות ברמלה בענין איטליזו של ד"ר גוטשטאוט. אנחנו פנינו אליו ורצינו לתת לו משגיח על עניני הכשרות. היהודי הזה פירסם שאצלו כשר, בשעה שאין זה כשר. והוא פירסם זאת על לוחות העירייה. השאלה היא אם אפשר למנוע זאת.

היו"ר ז. ורדי : הייתי רוצה לקרוא בפניכם את הפרוטוקול של אותה ישיבה.

"הרב אבו-חצירא מתרעם ומתפלא על מחלקת הכשרות ברבנות הראשית לישראל על שהם מתחילים בפעולה ולא גומרים, כגון באיטליזו המדובר פירסמו מודעות שאטליזו לא כשר כמו שהוחלט בישיבה הקודמת שאנו נבקש מהמשגיח שיבקר חמש עשרה יום באיטליזו ויראה אם ישמור על הכשרות ואחרי הנסיון של חמש-עשרה יום ראינו שלא עמד בנסיון והכשרות לא היתה בסדר והודענו במודעות שאיטליזו לא כשר ואינו עומד תחת פיקוחנו. בעל האיטליזו פירסם שאטליזו כשר ונותן הנחה וכל הקהל מורגזים ושואלים האם יש כח לרבנות להסדיר הכשרות או לא. היך אפשר שיפרסם מודעה שאטליזו כשר בזמן שלא כשר. הוא טכר למושב יד-רמבם חלב במקום שומן כשר ולכן דרישתנו הרבנות תציע חוק לכנסת שהעיריות לא יתנו רשיון לפרסום מודעות למצרכים שטעון הכשר שזה כשר בלי אשור מהרבנות. גם בעופות לא שמר ההוראות של הרבנות שאסור למכור עופות שחוטות בלי בלוטבה. הרב ישראל גלזר מקדם בברכה הפעולות של מחלקת הכשרות הארצית ובפרט להרב י.ל. לוי שעזר לנו הרבה בהתייעצות ובפעולות נגד האיטליזו הנ"ל וכלם יודעים שהמודעות שלנו פעלו כי כמה זמים היה כבר סגור האיטליזו וכפי שהמשגיח מסר כבר לא שחט בהמות רק כבשים ולדעתי כל זמן שאין חוק במשיך בפעולות שעשינו עד היום.

הרב י.ל. לוי מסביר שאדין אין חוק אונאה אבל מקווים שהחוק יעבור בכנסת, אבל אם יש עדים שמכר טרף במקום כשר אפשר לעשות משפט גם כעת. ועלינו לעשות הסברה בכל בתי הכנסת בעיר ובמדינה שהאיטליזו לא כשר ואינו עומד תחת פיקוח, ואני חושב שזה יהיה דחיפה שיקבל עליו פיקוח הרבנות. הרב שלום עופרי מוסר כי בכל בתי הכנסת מעתה התיימנו כבר דרש והסדיר להם שהאיטליזו לא-כשר.

הרב אבו-חצירא : גם אני מודה בפעולות הרבנות הראשית מחלקת הכשרות, אבל דרישתי לסדר כבר חוק הכשרות, שנדע שצריכים לשמור הכשרות כדבעי.

לסוף מו כס : א) שהרבנות ברמלה מבקשת ממחלקת הכשרות הארצית למסור על העובדה ברמלה לחברי הכנסת הדתיים ולרבנים הראשיים ולכל המוסדות המתאימים כדי שיפעלו לסדר חוק הכשרות;

היו"ר ז. ורהפטיג :

"ב) מבקשים מטחלקת הכשרות הארצית שי עשו פעולה מהירה להסדיר חוק הכשרות בארץ. ג) לסדר תעמולה והסברה בשבת פר' פקודי בכל בתי הכנסת בעיר ובסביבה על-ידי נאומים בכל המקומות ובסביבה כי האיטליז הנ"ל לא כשר ואינו עומד תחת פיקוח הרבנים למרות שהוא מסביק מודעות שאטליזו כשר."

הרב אפרתי : יש בארץ גם יהודי המצלם מזוזות, ואנשים קונים זאת כיון שאינם יודעים.

אני תמה על שנבחר העם לא נגשו לעצם הענין : שהרבנות הראשית תאשר סמכות הרבנים שיכולים לתת תעודת הכשר. ואנחנו נותנים תעודת הכשר לכל אדם שאין אנחנו יודעים עליו שאינו מהיטן. אנחנו דנים לגופו של ענין, ואני אומר זאת במלוא האחריות.

ח. צדוק : אולי יכול הרב אפרתי לספר לנו כיצד מאורגנת מחלקת הכשרות של הרבנות הראשית, איך היא פועלת, מי הם נציגיה במקומות, מה הוא המיבנה הארגוני של המחלקה.

הרב אפרתי : מחלקת הכשרות הארצית היא חלק מן הרבנות הראשית. בכל מקום ומקום יש רבנות טקומית, אשר נותנת את ההכשר. הרבנות הראשית אינה נותנת את תעודות ההכשר, אלא נותנת לרבנות המקומית את כל העזרה הדרושה, את כל האינפורמציה על מיצרכים המגיעים מחו"ל וכו'. אנו עוזרים לרבנות המקומית על ידי תפקידה.

היו"ר ז. ורהפטיג : ז"א, לכם יש פיקוח על הרבנות המקומית.

הרב אפרתי : מובן מאלינו. אנחנו גם בודקים זאת. גם רב אינו פטור מהשגחה. והיו כבר מקרים, לא של פשיעה, אלא של רשלנות. אנחנו העיין הפקוחה בענין זה. יש גם דברים שקשורים ביבוא או יצוא מחו"ל ולחו"ל, וזאת מסדירים ישר במחלקת הכשרות הארצית.

ש. הלל : האם היה לכם בסיון או האם קיים בזה של פניה לפרקליטות בענין זה, והאם נתקלתם בקושי בקשר לכך.

היו"ר ז. ורהפטיג : אני מניח שעל שאלה זו ישיב ד"ר גלזנר.

ב. אזניה : השאלה הראשונה המתעוררת אצלי היא : מה עדיף על מה, מניעת האפשרות של מירמה לגבי יהודי הרוצה לאכול כשר, או האדרת כוחה של הרבנות הראשית. לצערי הרב, אני חושש שכאן השאלה עומדת כך. מפני שאם תופסים מרובה, עלולים להפסיד את המינימום ההכרחי. אגב הצורך הראשוני של הבטחת כשרות-אמת ליהודי הרוצה לאכול כשר, איננו יכולים להרעיב את סמכויות הרבנות הראשית ולתת לה סמכויות שלא היו לה. והשאלה היא אם החוק הזה מיועד להאדרת כוחה של הרבנות הראשית או להגברת הווצאות של כשרות לגבי מי שאוכל כשר.

ב. אזניה: אני חוזר לשאלתו של ח"כ בגין: מה פתאום, אגב החוק הזה, מכניסים הוראה שהתקנות שצריך השר להתקין, יהיו בהסכמת הרבנות הראשית. מתי היה דבר כזה?

ס. בגין: אני בדקתי את הדבר ואני חייב להודות שיש חוקים אחרים בהם מופיעה הוראה כזאת.

ס. אלון: המדובר הוא על תקנות לסדרי הדיון בבתי-דין.

ב. אזניה: הדבר טעון בדיקה. קודם-כל יש להבחין בין האישים ובין המוסד, בין הרבנות הראשית לבין הרבנים הראשיים. שנית, יש הבדל בין קביעת סדרי פנימיים של מוסד, ובין תקנות של שר.

אני אומר גלויות: אין לעשות פעולה תחיקתית שהיעד שלה הוא אחד, אגב פעולה תחיקתית שהיעד שלה הוא אחר לגמרי. הרציו-לגים הוא שמירה על הצרכן היהודי בפני אכילת סרף מתוך מרמה, ולא הדרישה ששר הדתות בממשלה יהיה זקוק להסכמת הרבנות הראשית.

ש. רוזנברג: ואם שר הדתות הוא יהודי שאינו רוצה בכשרות ומתקין תקנות לפי רוחו ולא לפי ההלכה?

ב. אזניה: זוהי אינסיוואציה חמורה מאוד, מפני שאין זו טענה על השקפת-עולמו של חבר הממשלה, אלא לגבי אפשרות של מזימה מצדו לרמות את הבריות.

ש. רוזנברג: לא. הוא יכול להיות רב ריפורמי ולהתקין תקנות לפי השקפתו.

ב. אזניה: הייתי מציע לך לחזור בך מדבריך. אנחנו מדברים על כך שלא ירמו יהודים הרוצים בכשרות שהיא לפי ה"שולחן ערוך", והרב ריפורמי אינו נוגע לכאן.

לדעתי, אין זה בא בחשבון שיהיה צורך בהסכמת הרבנים הראשיים לחיקוק של שר.

אני מתלבט מאוד בענין מועצת הרבנות הראשית. אני רוצה מאוד שהרב שיתן כשרות יהיה מהימן, ולאן דו קא שמועצת הרבנות הראשית תעלה בגדולתה. בעניני שחיטה יש אצל יהודים רגישות גדולה, והיא אינה נגמרת במוסד מסלכתי מוכר. והשאלה היא אם אין ניתן להשיג מה שרוצים להגיש על-ידי כך ש"כשר" יהיה רק מי שיקבע בשלט שלו בשם מי הוא טוען שהוא כשר.

לצורך קינטור פוליטי נעשית אגודת ישראל פתאום, בענין זה, בעד הרבנות הראשית לישראל. אנחנו מכירים אותה. היא לא נולדה לויאלית לרבנות הראשית. והשאלה אינה קיימת רק לגבי נטורי-קרתא. נדמה לי שאין בענין זה פתרון אחר מזה שאני מציע. אם הדבר המענין אותנו הוא שלא ירמה את היהודי האוכל כשר, השאלה יכולה לבוא על פתרונה על-ידי זה שכל אחד יכתוב: כשר באישורו של רב זה וזה. הרבנים שהוסמכו לכך מטעם הרבנות הראשית, יציינו זאת. וכל יהודי המתענין בכך והמענין לאכול כשר, יוכל לבדוק זאת. אני מבקש להאמין לי שלנגד עיני ברגע זה רק השאלה שלא ירמו יהודים שומרי-מצוות בענין רגיש זה.

ב. אזניה: אינני מציע לכתוב "רשות מוסמכת" בניסוח שאיב
מזכיר את הרבנות הראשית, כי אינני רוצה לדקור
את הרבנות הראשית. אני רק מציע לכתוב כי לא יצהיר משהו ולא יפרסם
על בית אוכל שהוא כשר אלא אם הורשה לכך בכתב על-ידי רב מוסמך
ששמו נזכר בתעודת ההכשר המוצגת ברבים.

היו"ר ז. ורהפטיג: מה זה רב מוסמך?

ב. אזניה: מה שקובע כאן הוא שמו של הרב. ויהודים נוהגים
לשאל האחד את השני לפני שהם נכנסים לבית-
אוכל. הרי בתוך עמנו אנו יושבים. אנו יודעים מה פירוש כשרות
בשביל יהודים. אם יש ליהודים ספק, הוא ישאל, ולא יאכל לפני כן.
צריך רק לעודד את הספק, וזאת אנחנו משיגים על-ידי פירסום שם
הרב.

היו"ר ז. ורהפטיג: באותו הגיון אפשר לטעון: לשם מה דרושים
רשיונות לרופאים, כל אחד יבחר לו את
הרופא, והפצינט יקבע אם הוא רופא טוב בעיניו. הוא הדין לגבי
עורכי-דין ומקצועות אחרים. אלא שהמדינה מסדירה את הדברים האלה
מפני שיש דברים שמכשילים את הרבים.

בעניני הכשרות השאלה היא מי הוא רב ומי
רשאי לתת הכשר. יש לנו חוק הדיינים הקובע כי דיין הוא מי
שקיבל כשירות ממועצת הרבנות הראשית. הכנסת הלכה לקראת זה
בשורה של חוקים, והסכימה שבעניני הדת הרבנות הראשית היא
המסמיכה, כדי למנוע הפקרות.

לשאלה של הסכמת הרבנות הראשית להתקנות
תקנות - זה נושא לויכוח. אני חושב שהסכמה כזאת דרושה, אבל
אפשר לדון על כך. לעומת זאת, השאלה של רב מוסמך היא נשמתו
של החוק, כי אחרת יהיה החוק רק אישור למצב הקיים. ואז הייתי
מבין יותר לו היו חברי-כנסת טוענים שאין צורך להסדיר את
השאלה. כשלא היתה מדינה היתה משמעת פנימית בקהילות והיא
היתה חזקה מאוד. אולם עכשיו באה המשמעת של המדינה במקום
המשמעת הקהילתית, ולכן יש צורך לעשות את הדברים האלה בכוח
המדינה.

אני מצטער על הערתו של ח"כ אזניה בשאלה
של הסכמת אגודת ישראל. אגודת ישראל מסכימה לכך מפני שהיא יודעת
כי בדרך אחרת אי-אפשר להבטיח כשרות, אלא על-ידי האדרת כוחה של
הרבנות הראשית, ואם כי היא מתנגדת לרבנות הראשית, היא יודעת
שהרבנות הראשית לא תגיד כשר על מה שאינו כשר.

אם תתקבל הצעת ח"כ אזניה, יהיה לנו פה
ביח"ר להכשרים על-ידי אנשים שהם עצמם אוכלי חזיר. כי אדם חסר-
מצפון המוכן להטעות אנשים בדבר כזה, אינו נרתע מכך והוא ידפיס
תעודת הכשר עם פסוקים מצלצלים יפה ותחת שם של רב המצלצל יפה.
וזה גרוע מן המצב הקיים.

היה מקרה שעו"ד סידר חופה וקידושין וטען
שזה לפי ההלכה ולפי הדין, ובית-המשפט העליון פסק עוד לפני שהיה
חוק הדיינים, שיכול לעשות זאת רק רב שהוסמך לכך על-ידי הרבנות
הראשית. זה היה בתקופה המנדטורית. ובעקבות זאת הלכה הכנסת
בהרבה חוקים. אין כאן שום חודש, אלא זה המשיך למה שקיים כבר.
אין כאן שום האדרה נוספת של כוחה של הרבנות הראשית. אם זה קיים
במקרה של נישואין וגירושין, כאשר זה נובע לכל האוכלוסיה, על
אחת כמה וכמה כאשר זה מכוון לאוכלוסיה של אוכלי כשר בלבד. ואם
מסכימה לכך אגודת ישראל וגם ועד העדה החרדית, תסכימו אתי שזה
מוסכם על 95% מאוכלי כשר במדינה, שהרבנות הראשית היא אינסטנציה
שאפשר לסמוך עליה בענין זה.

היו"ר ז. ורהפטיג: אני יכול עוד להביא חברי בנסת שאומרים כי
אם רוצים כולל להסיר את עניני הדת בכוח
החוק. אבל אי-אפשר להסכים להסדר בכוח החוק שחותר תחת עניני
הכשרות ותחת הרבנות הראשית. זו לא רק סתירה, זה חוסר אומץ-לב
להגיד את אשר רוצים להגיד, ודבר זה גורר צביעות.

ד. בר-רב-האי: אין כוונה לתת ליהודי מאסין לאכול סרף.
אני גם תמים דעים עם הרב אפרתי שהרבנות
הראשית אינה זקוקה לאישור של משהו. גם אינני חרד להאדח
כוחה של הרבנות הראשית על-ידי החוק, מפני שאני לרבנות ראשית
שכוחה תלוי בחוק. היו רבנים בישראל שלא נהנו מהגנת החוק,
והיתה להם אוטוריטה גדולה.

על הבעיה הדתית של צורת הכנת אוכל כשר,
אין ספק ששלטת הרבנות הראשית. אלא שהיא מבקשת גושפנקה מדינית
לכך, וכאן מתחילה הבעיה. כי לגבי שני יהודים ששניהם מאמינים,
מחליטים לאחד לתת רשיון ולשני – לא לתת רשיון. לכן נראה לי
שהדרך היחידה היא הדרך שהציע ח"כ אזניה, כי היא מטילה את
האחריות על המכסיר.

יוזמי החוק אינם מסתפקים בכך ורוצים
בהגנת המדינה. אם הם רוצים הגנת המדינה, המדינה רשאית וחייבת
להתנות תנאים בדבר אופן ביצוע הדבר.

אפשר לקחת כדוגמא את ההשגחה הוטריברית
על בשר. אינני אומר שהטקרים שונים לגמרי, יש הבדלים. אבל
העיריות מחזיקות רופא וטריברי לפי שני סיטנים: (1) גטר בי"ס
מיוחד לכך; (2) המדינה נתנה לו רשיון לכך. והמדינה נותנת
רשיון לפי קריטריונים שלה, לאחר בדיקת תעודתו ולפי זומר שיש
לה להערכת תעודות כאלה.

גם לגבי רבנים, אם הם רוצים את אישור
המדינה לפעולתם, המדינה יכולה להגיד שאינה מסתפקת באישור
של הרבנות הראשית.

היו"ר ז. ורהפטיג: הכנסת אמרה זאת כמפורש, בחוק הדיינים.

ד. בר-רב-האי: לא כולנו היינו כל כך מאושרים מאותה הגדרה,
ואינני רואה עצמי קשור בה לעולם ולהטסין
באותו קו.

לא היה מקום להכניס את הטענה בענין הרבנים
הריפורטיים. הם אינם מתיימרים לתת הכשרים. הם שוללים בכלל את
הצורך בהכשר.
אין זה בא בהשבון שנקשר חכר הממשלה, כלומר,
את הממשלה, בהסכמת הרבנות הראשית. עם כל הכבוד, הרבנות הראשית
אינה זקוקה לממשלה, כמו שהממשלה אינה זקוקה להסכמת הרבנות
הראשית. היא יכולה להתייעץ עם הרבנות הראשית כפי שהיא מתייעצת
עם גורמים שונים במדינה בענינים שונים. אבל להכניס לחוק
אינסטנציה שלממשלה אין שום השפעה על צורת פעולתה ועל הרכבה,
ולעשות שר בממשלה תלוי בהסכמת הרבנים הראשיים לישראל, זו היא חתימה
עמוקה תחת האופי החילוני של מדינת ישראל.

אשר לאפשרות של מירמה, עד היום לא ברור לי
מה משנה החוק הזה מבחינת האפשרות לרמות. אותה הגנה הניתנת
במקרה של מירמה לגבי כל מיצרך אחר, ניתנת גם במקרה כזה, אלא
שיש קושי בהגדרה "כשר", והקושי הזה נשאר גם לאחר שיהיה חוק זה.
אני מסכים שיש לבדוק את החוק הפלילי ולראות אם יש לקונה בענין זה,
שדרכה יכול רמאי להשתחרר מעונש כאשר זה נוגע לעניני כשרות. אם יש
לקונה כזאת, יש לתקן זאת.

9.3.59

חוק למבועת אונאת הציבור

(כשרות).

ד. בר-רב-אי: במקרה שהיה ברמלה ושהוזכר כאן, אינני רואה סיבה מדוע המועצה הדתית של רמלה לא תכריז שאיטליז זה וזה אינו עומד תחת השגחתה. בעל האיטליז יכול לאמר שהוא מוכר כשר, אך הוא אינו יכול לאמר שהוא נמצא תחת השגחת המועצה הדתית.

לא הייתי מציע לבעלי ההצעה להשתמש בנימוק באחוז הגבוה שהוזכר כאן של אוכלי כשר במדינה. בתקופה המנדטורית היו נימוקים שונים להשתייכות לקהילה, ולא תמיד היה לכך רקע דתי טהור. אני יודע שאחוז אוכלי הכשר במדינה הוא גבוה, ואין עניי צרה בכך, אני עצמי בתוכו. אבל אל תסיק מכך על מידת הדתיות של האוכלוסיה היהודית בארץ בטובן של שמירה על חוקי המסמ.

אני מתפלא על היהדות הדתית שהציעה חוק כזה. לבי אינו לחוק הזה, מוחי אינו לחוק הזה, הכרתי הממלכתית כולה נגדו, ואין זה אומר שהייתי רוצה לאפשר למישהו למכור טרף במקום כשר. אבל יש לחפש לכך דרכים אחרות.

מ. בגין: מהי הודעת הממשלה בעניין זה?

היו"ר ז. ורהפטיג: קיבלתי מכתב משר המשפטים בו הוא מודיע כי לא יוכל להשתתף בישיבה וכן כי הממשלה טרם הספיקה לטפל בעניין ולקבוע עמדה. הוא יכול למסור רק הודעת ראש הממשלה בעניין זה, והיא ידועה לנו.

ח. צדוק: אני מקבל כנקודת מוצא את דברי הרב אפרתי שאנו מצווים על הגנה על הצרכן בפני אונאה. אנו כמחוקק חילוני, ממש כשם שאנו מגבים על הצרכן שלא יימכר לו בשר גמל כבשר בקר, אנו מצווים להגן עליו בפני מכירת בשר טרף במקום בשר כשר.

השאלה היא אם לפי החוק הקיים הצרכן מוגן בפני אונאה כזאת או לאו. בפקודת סימני המסוד יש מספר הגדרות אשר לדעתי מאפשרות להביא לדין אדם אם הוא מוכר סחורה שאינה כשרה ככשרה, ממש כפי שאפשר להביאו לדין אם הוא מוכר מצרך שאינו כתאים לתיאורו.

היו"ר הסתמך בדברי ההסבר בחוק הקיים בניו-יורק. נאמר כי העונש יוטל "על המשתמש בסימן "כשר" או בסימן דומה בקשר למצרך מזון של הוכן בהתאם לדרישות החיות היהודיות-אורתודוכסיות". כלומר, המחוקק קבע סימן או בייקטיבי מסוים. אך כל זמן שלא יתברר לי מפי הממונים על התביעה הכללית, שהובאו מקרים של אונאה בענייני כשרות והחוק הקיים אינו נותן תשובה על כך, הרי השאלה המוקדמת היא מהו הצורך בחוק. אך לצורך הדיון כאן אני מוכן להניח שעניין הכשרות נבדל בדבר אחד: בקושי הפוכחה. אמנם הייתי רוצה לקבל אינפורמציה גם בעניין זה.

אבל אני שואל: אם זוהי המטרה, האם אנו משיגים אותה בהצעת החוק הזאת? הלא מדובר באפשרות של אונאת הציבור, וזו יכולה להיות גם על-ידי אדם שיש לו הכשר.

היו"ר ז. ורהפטיג: איך הדבר לגבי נהגים? מי שאין לו רשיון, גם אם הוא נוהג מצוין, ייענש.

ש. הלל: אבל יש בחינה או בייקטיבית לגבי מתן הרשיון.

ח. צדוק: אין אנו באים כרגע לדון בענישת אדם שאין לו הכשר - במקביל לאדם שאין לו רשיון נהיגה, - אלא באדם העוסק באונאת הציבור, על כל פנים, זוהי המטרה שאליה אני מוכן להצטרף.

ש. רוזנברג : האם תסכים שמי שאין לו הכרה, פרימד פציה שהוא מוכר לא-כשר?

ח. צדוק : אנחנו רוצים להגן על הציבור בפני אונאה, כלומר, לענוש גם מי שיש לו הכשר, ומוכר ככשר דבר שאינו כשר. אולי עלינו לבחון את הרעיון לקבוע באופן סובסטיביבי כי אסור למכור דבר טרף ככשר. ההכשר יהיה בו כדי להעביר את עול ההוכחה מצד אחד למשנהו. כלומר, מי שיש בידו הכשר, פרימה פציה הוא כשר עד שיוכח היפוכו של דבר, ומי שאין בידו הכשר, יכול לבוא ולהניח דעת בית-המשפט, שלמרות שאין לו הכשר הוא נוהג לפי דיני הכשרות.

באשר לרב המוסר, יש להבחין בין הסמכה בחינת תואר אקדימי ובין כהונה. ברור שהכוונה למי שמכהן כרב ולא למי שיש לו ידיעות של רב. אמל היו"ר לא דייק אם אמר שאין לנו בישראל חוק הקובע מה זה רב. בחוק הדיינים נקבע שצריכה להיות הסמכה וצריך להיות מינוי לפי חוק הדיינים לצורך מינוי רב למילוי תפקיד שיפוטי. פה מדובר לא על תפקיד שיפוטי אלא על תפקיד מינהלי והייתי אומר שאותן התקנות הקובעות לגבי מינוי של רב ראשי, קובעות את דרכי המינוי של רבנים מקומיים. ונדמה לי שגם לדידו של היו"ר לא יהיה זה בתאם למצב החוקי הקיים אם נאמר שרב הוא מי שהוסמך לצורך חוק זה על-ידי הרבנות הראשית.

יש בהצעה הזאת גם סעיף הנוגע לשחיטה. לא הייתי רוצה שאגב חקיקת חוק זה נשנה את ההסדר החוקי הקיים בשטח זה. ישנן תקנות כנסת ישראל לפיהן קיימות מועצות שחיטה במקומות. אם רוצים לשנות את ההסדר הקיים בשטח זה, צריך להציע חוק מיוחד. אינני חושב שאגב חוק זה יכולים אנו לאמר שיש שחחטים למטרות כלליות ויש שחחטים מיוחדים לצורך החוק הזה.

נדמה לי שאנו פטורים במסגרת הדיון הזה מהיכנס לשאלה אם יתכן שסמכותו של שר להתקין תקנות תהיה מותנית בהסכמת הרבנים או כל רשות לא-ממלכתית, מפני שאינני רואה לאיזו מטרה אשר נכללת בחוק הזה תיתכן התקנת תקנות. החוק הזה הוא במהותו פלילי, הוא קובע כמה איסורים מוגדרים ומסיף של סנקציות.

מ. בנין : תפקידנו הוא להחליט אם להעביר את הצעת החוק לקריאה ראשונה במליאת הכנסת. עדין אין אנחנו קובעים מה יהיה בהצעת החוק אם היא תעבור את הקריאה הראשונה, ובענין זה היו תחילה כל חברי הוועדה או כמעט כולם בדעה חיובית. בינתיים חלו כנראה שינויים. אני מביח שהחלטת הממשלה תקבע בשביל תומכיה, לכן דחית החלטת הממשלה מחייבת גם אותנו לדחות את הדיון.

אני חייב לאמר שאצלי לא חל שינוי בענין זה. היתה דעה שהחוק דרוש ושהחוק הכללי בעניני סימני מסחר אינו מספיק לצורך זה. היות וזה קשור באונאה והיות ויש מקרים של אונאה והענין רגיש במיוחד מאחר שהוא קשור ברגשות שבלבא ולא רק בהפסד כספי, הרי שצריך למלא את הלקונה הזאת, ולכן אני בעד העברת החוק לקריאה ראשונה.

בדיון הראשון היתה הסכמה כללית שאין לנו אפשרות לקבוע מבחן אובייקטיבי לכשרות, אלא אנחנו יכולים לקבוע בענין זה רק מבחן פורמלי. אם בית-הדין בניו-יורק צריך לקבוע מה כשר, והחוק קובע ש"כשר לפי ההלכה", הוא ישאל רב מוסמך, ויפעל לפי חוות דעתו.

ח. צדוק : הוא ישמע מהי ההלכה, מה הן העובדות, ובהתאם לכך הוא יחליט. הוא לא יעביר את השיפוט לרב.

ט. בגין: הוא אינו יודע את ההלכה. הוא לא יבקש
מן הרב להוכיח לו שהמאכל כשר או אינו
כשר, אלא ישמע מפני רב מוסמך עדות שלפיה הרב מוסמך להחליט על פי
ההלכה מה כשר ומה אינו כשר. לכן מדובר על רב אורתודוכסי.
משום שאם משהו כשר בשביל אורתודוכסי, הוא כשר גם בשביל
ריפורמי וקונסרבטיבי.

היו"ר ז. ורהפטיג: אקרא לך מה שנכתב ב"ג'ואיש פוסט"
באנגליה בקשר עם הצעת התיקון בענין זה:

"He pointed out that it was required that kosher meat must
not only be killed and prepared in accordance with Jewish
law but for the purposes of the Bill, the person claiming
the concession of times of opening must be licensed by
the local Board of Shechita.

ט. בגין: בחוק הנישואין והגירושין כתבנו "על
פי דין תורה" זה היה המבחן האובייקטיבי.
אפשר לקבוע מבחן כזה גם כאן. אבל אין א זה מוסיף כלום, משום
שבבית-המשפט צריך לתרגם את המבחן האובייקטיבי לאיזו סמכות
סובייקטיבית: מי קובע זאת.

עלינו לדון גם על השאלה של "רב מוסמך".
אפשר לגזור זאת מהמלה סמכות או מהמלה סמכות, ויש הבדל רב
בין שניהם. יש רב שיש לו סמכות של הרבנות. זה אינו מספיק.
יש כאלה בינינו - אלפים. רב מוסמך צריך להיות זה שקיבל את
הסמכות בענין זה.

אני תמה שאנחנו כל כך חוששים לתת את
הסמכות לרבנות הראשית. היא לא נוצרה תמול שלשום. אין מנוס
מכך שהרב צריך להיות מוסמך על-ידי הרבנות הראשית לישראל. מועצת
הרבנות הראשית היא מוסד משפטי מובהק, כמשמעותו בתקנות כנסת
ישראל.

בחוק הדיינים ישנן הוראות בנוגע
לכשירותו של אדם להיות דין. והכנסת קבעה כי התקנת תקנות
בענין זה מותרת בהסכמת הרבנות הראשית. הוא הדין בנוגע לסדרי
המינהל בבתי-דין. בסעיף 27 נאמר כי שר הדתות רשאי, בהתחשב
עם דעת הרבנים הראשיים, לקבוע את סדרי הדיון בבתי-הדין.

לאור הדברים האלה אני חייב להסיר את
פקפוקי לגבי סעיף 7 המוצע.

בענין אחד אני עדין לא באתי על סיפוקי,
ואני שואל את הרב אפרתי מה אפשר לעשות כדי למנוע את האפשרות
של אי-מתן תעודת הכשר בגלל סיבות צדדיות. אני בעד זה שתעודת
ההכשר תהיה המבחן לכשרות, משום שאין לנו מבחן אחר. אני בעד
אזה שרב מוסמך יהיה מי שהוסמך על-ידי הרבנות הראשית. אי למלא
היה בענין זה סקרה קונקרטי, לא הייתי מעורר כלל את האפשרות
הזאת. אבל מסקור ראשון קיבלתי שבאותו סקרה שעליו מדובר,
הסידור ניתן לא בגלל אי-כשרות. וחייבים לתת אתשובה לשאלה זו.
סיבות צדדיות כאלה יכולות להיות, למשל, אי-תשלום של סכום
שנדרש ללא קשר עם מתן ההכשר - ואין אנחנו מוכנים להסכים לכך
במדינת ישראל. יכולות להיות סיבות אחרות.

לדעתי, יש להעביר את הצעת החוק לקריאה
ראשונה בכנסת, אך לפני ההצבעה יש לשמוע את הודעת הממשלה
בענין זה.

היו"ר ז. ורהפטיג: בדחה את המשך הדיון ליום ב' הבא.